

Barbara Bargieł, Anna Zakościelna, Jan Gurba

Mydłów, gm. Iwoniska, woj.
tarnobrzeskie, St. 37 i 38, AZP
88-70/268 i 269

Informator Archeologiczny : badania 24, 21-22

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przy współpracy mgr mgr Barbary Butent-Stefaniak i Leszka Ziąbki. Konsultacja naukowa prof. dr hab. Bogusław Gediga. Finansowano z Resortowego Programu Badań Podstawowych przy Uniwersytecie Wrocławskim. Cztery sezon badań. Cmentarzysko kurhanowe, na którym odkryto materiały kultury ceramiki sznurowej (schyłek młodszej epoki kamienia, wczesna epoka brązu) oraz kultury łużyckiej. Na złożu wiotnym ceramika średniowieczna.

W 1990 r., zakończono eksplorację kurhanu 5. Obiekt ten znajdował się w obrębie tzw. cmentarzyska „wschodniego” i charakteryzował się wyjątkowo okazałymi rozmiarami (średnica 25 x 27 m, wysokość 1,90 m).

Powierzchnia cwiartek A i D (wynosząca ponad 2 ary) była bardzo zniszczona nie tylko przez głęboką orkę leśną, lecz przede wszystkim przez wkopy współczesne, które — jak wykazały badania — sięgały do podstawy kopca.

Układ nawarstwień w obrębie cwiartek A i D nie odbiega od zaobserwowanego poprzednio. Kopiec okryty był warstwą darni i przylegającą doń szarą glebą leśną (próchnica współczesna). Poniżej znajdował się nasyp wzniesiony z piasku przewarstwowanego niewielką ilością próchnicy. Z niego pochodzi największa liczba ułamków ceramiki. Stwierdzono również obecność drobnej i średniej wielkości kamieni w różnych poziomach tej warstwy. Ich rozmieszczenie nie odzwierciedla jednak zorganizowanego układu.

Nasyp okrywał warstwę siwego piasku. Wznosiła się ona w centrum kurhanu w formie przymy niezbyt regularnego kształtu. Była ona przesycona znaczną ilością popiołu i węgla drzewnych. Pochodzą stąd również przepalone kości ludzkie, zęby zwierzęce oraz nieliczne ułamki ceramiki. Warstwa ta może stanowić relikw konstrukcji drewnianych w typie „Domu Zmarłych” lub stosu pogrzebowego. W jej spągu stwierdzono małe, płytkie zagłębienia, wypełnione węglami drzewnymi (paleniska?). Zagłębienia te układały się w centrum kopca na kształt nieregularnego owalu bądź też kwadratu, otaczając przestrzeń 72 m². Wnętrze tej przestrzeni zostało zniszczone przez wkopy współczesne.

W kilku miejscach na krawędzi kopca, tuż pod nasypem, odkryto płytkie, nieckowate w przekroju jamy, wypełnione próchnicą — bez zabytków. Jamy te mogły być jak się wydaje relikwtem rowu, wyznaczającego zasięg przestrzeni obrzędowej kurhanu.

Plonem badań sezonu 1990 były wyłącznie drobne ułamki ceramiki, wytwory i półwytwory krzemienne, grudki polepy konstrukcyjnej, zęby młodego bydła i przepalone kości ludzkie. W różnych warstwach kopca wystąpił przemieszany materiał kultury ceramiki sznurowej i łużyckiej, we wkopie zaś — ułamki naczyń średniowiecznych.

■ Mszano, gm. Brodnica, woj. toruńskie St. 14 patrz paleolit i mezolit

Mydłów, gm. Iwoniska woj.
tarnobrzeskie St. 37 i 38
AZP 88-70/268 i 269

Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej
Katedra Archeologii
w Lublinie

Badania prowadziła mgr Barbara Bargiel przy współpracy mgr Anny Zakościelnej. Konsultował doc. dr Jan Gurba. Finansował BBIDŻ w Tarnobrzegu. Osada i cmentarzysko — kultury: amfor kulistych, ceramiki sznurowej, złockiej, mierzanowickiej.

Stanowiska odkryte zostały wiosną 1990 r. w trakcie badań AZP.

Stanowisko 37 o powierzchni ok. 3 ha położone jest na krawędzi i łagodnym stoku rozległej suchej obecnie doliny o ekspozycji południowej i południowo-wschodniej. Wzdłuż i w poprzek rozcinają go dwie drogi gruntowe. W skarpach zaobserwowano szereg jam częściowo zniszczonych w czasie poszerzania drogi. Po oczyszczeniu ca 95 m profilu stwierdzono obecność 14 obiektów, z których kilka poza ciemnymi wypełniskami charakteryzowało się obecnością ceramiki i kości ludzkich. W wyniku badań ratowniczych rozpoznano obszar ponad 1 ara odkrywając trzy groby ludzkie i cztery jamy gospodarcze.

Groby 1 i 2 były w znacznym stopniu zniszczone. Zachowały się w postaci jednostronnie spłaszczonych owali, których stropy znajdowały się na głębokości 1,40 — 1,50 m (grób 1) i 1,20 m (grób 2) od współczesnego poziomu gruntu, oddzielone od spągu oraniny 70-115 cm warstwą czystego lessu calcowego. W przydennych partiach obydwu jam grobowych natrafiono na bardzo zniszczone szczątki szkieletów ludzkich należące do mężczyzny w wieku Maturus (wg dr W. Kozak-Zychman). Resztkom szkieletów towarzyszyły pozostałości wyposażenia grobowego — w grobie 1 było to jedynie długi kościelany, w grobie 2 natomiast duże fragmenty amfory i 27 grociaków sercowatych z krzemienia czekoladowego. W wypełnisku obydwu jam natrafiono ponadto na drobne fragmenty ceramiki, wióry i odłupki.

Zachowane fragmenty obiektów można interpretować jako pozostałości grobów niszowych, których znajdujące się od strony wschodniej szyby zostały zniszczone przez drogę. Grób 2 włączać można pewnie z grupą krakowsko-sandomierską kultury ceramiki sznurowej. Położony

około 3 m na północ grób 1 pomimo braku pewnego wyróżnika należy prawdopodobnie również wiązać z tą kulturą.

W odległości ok. 6 m w kierunku północno-zachodnim od grobów 1, 2 odkryto trzeci pochówek niszowy. Okrągły w rzucie poziomym szyb usytuowany od strony północnej w stosunku do niszzy grobowej miał ca 100 cm średnicy, prostokątny przekrój i 80-85 cm głębokości; zasypany był dość dużymi kamieniami.

Na dnie niszzy grobowej, na posadzce z płyt kamiennych spoczywały szczątki mężczyzny w wieku Maturus (wg dr W. Kozak-Zychman). Kości były rozrzucone i przemieszane. Nie natrafiono na wyposażenie grobowe, choć pozostałością po nim jest prawdopodobnie wiór z krzemienia świeciechowskiego leżący na poziomie szkieletu. W wypełnisku niszzy i szybu odkryto kilkanaście fragmentów ceramiki o cechach stylistycznych kultury złockiej, dlatego też grób ten wiązać należy z tą kulturą.

Obserwacje poczynione w czasie eksploracji grobów nasuwają przypuszczenie, że zostały one naruszone (wykradzione?) już w starożytności.

W południowej części stanowiska przebadano trzy jamy gospodarcze zniszczone przez drogę, które przypisać możemy kulturze mierzanowickiej. Dostarczyły one bogatego, różnorodnego materiału — poza charakterystyczną ceramiką odkryto dość dużo wyrobów krzemienianych — sierp, fragment siekierki dwuściennej, zgrzebło, dwa grociki, a także igłę kościaną oraz liczne szczątki zwierzęce (krowa, pies).

Stanowisko 38 położone jest na łagodnej krawędzi rozległej doliny o południowo-wschodniej ekspozycji. Na przebadanym obszarze około 35 m² odsłonięto pozostałości ośmiu obiektów, z których pięć to jamy gospodarcze związane z egzystencją osady kultury amfor kulistych. Dostarczyły one bogatego materiału ceramicznego i krzemiennego. Dwa następne obiekty datować można na I okres epoki brązu. Jama 7 jest prawdopodobnie zniszczonym grobem kultury mierzanowickiej, z którego zachowały się trzy zęby ludzkie, mały baniasty kubek zdobiony plastycznymi żeberkami oraz fragmenty doniczekowatego kubka. W drugim obiekcie oprócz kilku niecharakterystycznych fragmentów ceramiki znaleziono siekierkę dwuściennej oraz złamany sierp. Przeznaczenie tej jamy związanej również z kulturą mierzanowicką jest trudne do ustalenia.

Badania będą kontynuowane.

**Nowy Dwór, gm. Dąbrowa
Biskupia woj. bydgoskie
St. 16 AZP 45-42**

**Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Prahistorii Zakład Prahisto-
rii Polski w Poznaniu.**

Badania prowadził mgr Piotr Chachlikowski. Finansował Uniwersytet Warszawski. Trzeci sezon badań. Osiedle kamieniarzy kultury pucharów lejkowatych.

Prowadzone w latach 1988-1989, badania w Nowym Dworze pozwoliły na względnie całościowe rozpoznanie układu źródeł poprodukcyjnych kamieniarstwa (niekrzemionkowych surowców skalnych) kultury pucharów lejkowatych (KPL). Pozostałości tej działalności zarejestrowano we wschodniej części stanowiska identyfikowanej z miejscem specjalistycznej obróbki lokalnych erytyków fennoskańskich — warsztatów wstępnej obróbki surowiaków i przygotowania półwytworów, głównie żaren i rozcieraczy.

Prace na stanowisku 16 w Nowym Dworze skoncentrowano na eksploracji kolejnego układu źródeł, tym razem o charakterze klasycznie podomowym, wyodrębnionego (w efekcie szczegółowej inwentaryzacji materiału napowierzchniowego) w części zachodniej badanego osiedla. Uzasadnienie źródłowe rozwarstwienia funkcjonalnego tego osiedla przedstawiono we sprawozdaniach z 1988 i 1989 r. Na podstawie obserwacji rozmieszczenia różnosurowcowych typów źródeł w obrębie stanowiska wysunięto hipotezę istnienia w ramach osiedla kamieniarzy KPL dwóch, współczesnych sobie, różniących się jednak funkcją, stref: „produkcyjnej” i „mieszkalnej”. Badania przeprowadzone potwierdziły zasadność wydzielenia pierwszej z wymienionych stref. Zadaniem była weryfikacja drugiej z wymienionych stref.

Eksplorowano powierzchnię 100 m². W obrębie zbadanych wykopów odkryto 23 obiekty, w tym 6 jam gospodarczych o bliżej nie określonym przeznaczeniu, 14 dołków postupowych oraz 3 „rowki” o trudnej obecnie identyfikacji funkcjonalnej. Ogółem zarejestrowano 824 artefakty, z czego 621 to fragmenty naczyń KPL, 37 to wytwory z krzemienia a 166 to wytwory z kamienia.

Ogół zgromadzonych źródeł dokumentuje ślady obozowiska. Można tak sądzić na podstawie braku konstrukcji osadowych (mieszkalnych i gospodarczych). Konstrukcje mieszkalne tworzyły mało stabilne budowle naziemne (może szalasowe?), znaczone w przyziemiu dołkami postupowymi. Towarzyszyły im jamy gospodarcze o nieokreślonym przeznaczeniu. Były to jamy o prostej konstrukcji, małej pojemności, nie posiadające śladów obudowy wnętrza. Na podstawie obserwacji usytuowania obiektów oraz zróżnicowania intensywności udziału ceramiki KPL w obrębie wykopów można przypuszczać, iż osiedla tworzyło kilka (co najmniej dwa), niewielkich rozmiarami, układów podomowych — szalasów. Mamy więc do czynienia z przejawami kilkukrotnych, nie odległych w czasie, zasiedleń badanego miejsca.

Wyniki badań w pełni potwierdzają słuszność hipotezy odnośnie podziału zajęć gospodar-